

การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ*

COMPETENCY-BASED CURRICULUM AND SCHOOL CURRICULUM DEVELOPMENT

สุรสิทธิ์ ห่วงแก้วพราย

Surasit Haung-keawphrai

ดุจดฤดี ประเสริฐสวัสดิ์

Dudrudee Prasertsawat

กาญจนา บุญส่ง

Kanchana Boonsong

นิภา เพชรสม

Nipa Petsom

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: mr.zoorahaung131@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง แนวคิดสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นจุดเน้นของการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลกในปัจจุบัน บทความนี้จะนำเสนอสาระสำคัญ ประกอบด้วย ความหมายของหลักสูตร ระดับของหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จุดเน้นของการศึกษาไทยในสภาพการณ์ปัจจุบัน ความหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ และหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งได้มาจากการทบทวน วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากเอกสาร บทความทางวิชาการหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีการวางแผนและจัดการเพื่อสร้างหรือปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์การศึกษา โดยในปัจจุบันหลักสูตรที่เป็นจุดเน้นของการศึกษาไทย คือ “หลักสูตรฐานสมรรถนะ” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการสร้างสมรรถนะหรือทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เน้นการพัฒนาทักษะที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงและสามารถใช้ในอนาคตได้

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

* Received 21 June 2025; Revised 4 July 2025; Accepted 6 July 2025

Abstract

This academic article aims to present key concepts related to curriculum development and competency-based school curriculum, which have become central focuses of contemporary education. These concepts are intended to align with the current global changes and trends in education. The article highlights several core elements, including: the definition of curriculum, the levels of curriculum, the process of curriculum development, school curriculum and its development process, the current educational focus in Thailand, the definition of competency-based curriculum, and the competency-based school curriculum. These elements are synthesized from a comprehensive review and analysis of academic literature, research articles, and other relevant sources. Curriculum development is a planned and organized process aimed at designing or improving the teaching and learning process to better suit learners and meet educational objectives. Currently, the major emphasis of Thai education is the "Competency-Based Curriculum", which serves as a strategic framework for developing education that emphasizes the cultivation of competencies or essential skills for 21st-century learners. This approach is designed to enable learners to adapt and thrive in a rapidly changing society. It focuses on the development of practical, applicable skills that learners can transfer to real-life situations and utilize in the future.

Keywords: Curriculum Development, Competency-Based Curriculum Development, Competency-Based School Curriculum Development

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้ภายในห้องเรียนอีกต่อไป แต่ต้องเตรียมผู้เรียนให้สามารถรับมือกับโลกที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความซับซ้อนของปัญหาและความหลากหลายทางวัฒนธรรม สถานการณ์โลกในปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เศรษฐกิจดิจิทัล ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ล้วนเป็นตัวเร่งให้การศึกษาปรับตัวอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ “สมรรถนะหลัก” (Key Competencies) ที่ผู้เรียนในโลกยุคใหม่ต้องมี เช่น การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ การมีความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอนแบบเน้นเนื้อหาเชิงท่องจำเพียงอย่างเดียว แต่ต้องใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ (Competency-Based Learning) เป็นหลัก (OECD, 2018)

หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยไม่เพียงแค่เปลี่ยนสิ่งที่สอนแต่ยังเปลี่ยนวิธีการสอน วิธีการวัดผล และบทบาทของครูผู้สอนด้วย ครูจะทำหน้าที่เป็น Facilitator หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ลงมือทำ และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะอย่างรอบด้าน อันนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะจึงไม่ใช่เพียงการปรับเปลี่ยนเอกสารหลักสูตรเท่านั้น หากแต่เป็นการปฏิรูประบบคิดของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติในอนาคต

ความหมายของหลักสูตร

การจัดการศึกษา “หลักสูตร” ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน จัดการ และพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม การทำความเข้าใจความหมายของหลักสูตรจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

(Taba, 1962) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน

(Oliva, 2009) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า อธิบายว่า หลักสูตรคือแผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนภายใต้การดำเนินงานของโรงเรียน โดยในทางปฏิบัติ หลักสูตรประกอบด้วยแผนการต่าง ๆ ที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร มีขอบเขตกว้างและหลากหลาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

(มหาชัย & โฆษิตพิมานเวช, 2565) มองว่าหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา สาระสำคัญ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

(พัฒนาผล, 2567) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมดที่สถานศึกษาวางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมดที่สถานศึกษาได้วางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยครอบคลุมเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ เจตคติที่ดี และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ระดับของหลักสูตร

จากการศึกษาความหมายของหลักสูตร ทำให้ได้ทราบถึงความหมายของหลักสูตรที่เป็นเป็นมวลประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมดที่สถานศึกษาได้วางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยครอบคลุมเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้

เจตคติที่ดี และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยหลักสูตรแบ่งออกเป็นหลายระดับ สามารถจำแนกตามทักษะของนักวิชาการได้ดังนี้

(Neil, 1981) ได้แบ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติหรือการจัดการเรียนการสอนไว้ 5 ระดับ คือ 1) หลักสูตรระดับอุดมการณ์ 2) หลักสูตรระดับทางการ 3) หลักสูตรระดับการรับรู้ 4) หลักสูตรระดับปฏิบัติการ และ 5) ระดับประสบการณ์

(Sowell, 1996) ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) หลักสูตรระดับสังคม 2) หลักสูตรระดับสถาบัน 3) หลักสูตรระดับการเรียนการสอน และ 4) หลักสูตรระดับประสบการณ์

(นิยมทรัพย์, 2560) ได้เสนอระดับของหลักสูตรออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย 1) หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท 2) หลักสูตรระดับท้องถิ่น 3) หลักสูตรระดับสถานศึกษาหรือหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นที่สามารถแบ่งเป็นหลักสูตรระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 4) หลักสูตรระดับชั้นเรียน

จากการศึกษาทักษะของนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ในบทความฉบับนี้จะแบ่งระดับของหลักสูตรออกเป็น 3 ระดับ คือ หลักสูตรระดับชาติ ในที่นี้หมายถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรระดับชั้นเรียน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร เป็นการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์มากขึ้นหรือเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ การพัฒนาหลักสูตรจึงมีทั้งการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบของโรงเรียน (เวชญาลักษณ์, 2565) การแสวงหารูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น เพราะรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรนั้นเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นซึ่งกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้ ดังนี้

(Taba, 1962) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม 2) ตั้งเป้าหมายหลักสูตร 3) เลือกเนื้อหาวิชา 4) จัดลำดับเนื้อหา 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดระบบการเรียนรู้ และ 7) กำหนดวิธีการประเมินผล

Saylor, et al. (1974) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก 2) กำหนดจุดหมายและวัตถุประสงค์ 3) ออกแบบหลักสูตร 4) นำไปใช้ 5) ประเมินผลหลักสูตร

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ จากนั้นกำหนดเป้าหมาย เลือกเนื้อหา ออกแบบหลักสูตร และวางระบบประเมินผล ซึ่งช่วยสะท้อนประสิทธิภาพของหลักสูตรและสามารถใช้ปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมต่อไปได้ เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการ PDCA ของ ดร.วิลเลียม เอ็ดเวิร์ด เดมมิง จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของการวางแผนและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ นั่นคือ 1) ขั้นวางแผน (Plan: P) ศึกษาสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดจุดหมายของหลักสูตร 2) ขั้นตอนดำเนินการตามแผน (Do: D) สร้างหรือปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้นำไปใช้ได้จริง 3) ขั้นการประเมินและสรุปผล (Check: C)

ประเมินผลการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง และขั้นตอนสุดท้ายคือ 4) ปรับปรุงและแก้ไข (Act: A) ปรับเปลี่ยนหลักสูตรตามผลการประเมินเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยหลักสูตรที่มีการพัฒนาอยู่บ่อยครั้ง คือ “หลักสูตรสถานศึกษา”

หลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

จากการศึกษาระดับของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรนั้นแบ่งออกเป็นหลายระดับ แต่ระดับที่มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันมากที่สุด คือ “หลักสูตรสถานศึกษา” เป็นหลักสูตรที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดขึ้น โดยหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงระดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองรู้จักตนเองมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข (มหาชัย และ โฆษิตพิมานเวช, 2565) โดยกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. การแต่งตั้งคณะทำงาน เริ่มจากการตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะทำงาน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การศึกษาข้อมูลและบริบท คณะทำงานศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 รวมถึงกรอบหลักสูตรท้องถิ่น และข้อมูลด้านปัญหา จุดเน้น ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และบริบทของสถานศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย ส่วนนำ รายวิชา คำอธิบายรายวิชา เกณฑ์การวัดผล และเกณฑ์การจบการศึกษา
4. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบเนื้อหาและองค์ประกอบของหลักสูตรว่าถูกต้อง ครบถ้วน และเหมาะสมหรือไม่ เพื่อให้พร้อมใช้งานจริง
5. การขอความเห็นชอบ คณะทำงานเสนอหลักสูตรต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หากมีข้อเสนอแนะให้นำไปปรับปรุงก่อนนำไปใช้ในสถานศึกษา
6. การประกาศใช้หลักสูตร ให้คณะทำงานออกคำสั่งหรือประกาศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหาร และประธานกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ลงนามรับรอง
7. การนำไปใช้ ครูผู้สอนนำหลักสูตรไปออกแบบรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ
8. การติดตามและประเมินผล ดำเนินการวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดขึ้น เป็นการพัฒนาหลักสูตรครบวงจร เริ่มตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การร่างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการนำ

หลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง รวมทั้งการประเมินผลหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษา จะช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ วัตถุประสงค์จะเป็นตัวกำหนด เนื้อหาสาระที่ควรจัดให้ผู้เรียน ซึ่งอยู่ในลักษณะรายวิชา หลังจากนั้นจึงนำมากำหนดกิจกรรมในการจัดการเรียน การสอน สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนว่าจะใช้วิธีการอย่างไร

ขั้นที่ 2 การร่างหลักสูตร เป็นการกำหนดแผนการจัดประสบการณ์ หรือการกำหนดแนวทางการจัดการ เรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยจุดประสงค์ เนื้อหา/สาระ กิจกรรม วิธีวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการร่างหลักสูตรสถานศึกษาจะต้อง นำข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นมาใช้ในการร่างหลักสูตรด้วย

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำไปใช้กับนักเรียน จำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อน เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และสมบูรณ์ที่สุด สิ่งที่ต้องพิจารณาในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร คือ ความสอดคล้องขององค์ประกอบ ต่าง ๆ ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผล ผู้เรียน

ขั้นที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากที่มีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ที่ร่างขึ้นมาเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ครูที่เป็น ผู้ปฏิบัติการหลักในการพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ด้วยการแปลงจากหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนการ สอน ครูกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน กำหนดรายละเอียดกิจกรรมในแต่ละคาบ พร้อมทั้งจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ประสานงานกับบุคคลที่จะเข้ามาช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดเตรียมสื่อการเรียนการ สอนให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน

ขั้นที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร เป็นการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ผลจากการรวบรวม ข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบว่าหลักสูตรมีผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร สิ่งใดบ้างที่ควรนำมา ปรับปรุงเพื่อให้หลักสูตรดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น หลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้นมีความจำเป็นใน นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดเน้นของผู้เรียนให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกมาเชื่อมโยงกัน ในการสร้างให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

จุดเน้นของการศึกษาไทยในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การแข่งขันในระดับโลกทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคการศึกษาต้อง เร่งปรับตัวเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงสูงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในปรากฏการณ์สำคัญ ที่ส่งผลต่อการศึกษาไทยคือ “การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบพลิกผัน (Digital Disruption)” ซึ่งก่อให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการเรียนรู้ พฤติกรรมของผู้เรียน และบทบาทของครูอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถ เปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่ “สมรรถนะ” (Competency) ซึ่งหมายถึง ความสามารถเชิงองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attitudes/Values) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2564)

สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจในระดับโลกได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็น ในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ระบุไว้ว่า ความเจริญทางวิทยาการในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

ประเทศไทยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาเป็นเวลานานกว่า 10 ปี ซึ่งแม้จะมีจุดแข็งหลายประการ แต่ก็พบข้อจำกัดที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลาง ยังไม่สามารถสะท้อนสภาพจริง ความต้องการของผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง และ 2) การใช้งาน หลักสูตรยังไม่สามารถพัฒนา ทักษะการคิด การเรียนรู้ การใช้ชีวิต และการจัดการปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน โดยเพื่อตอบสนองต่อข้อจำกัด ดังกล่าวและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสู่โลกอนาคต จึงเกิดแนวทางใหม่ของการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “**การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning)**” ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ ที่จำเป็นในการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ตามศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) การเรียนรู้ ฐานสมรรถนะยังช่วยให้ครูสามารถวางแผนและออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับความพร้อมของ ผู้เรียนแต่ละคน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การตระหนักถึงความสำคัญของแนวทางนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับสถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการ ดำรงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการทำงานในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

หลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีจุดเน้นสำคัญ คือ “ผู้เรียน ต้องสามารถปฏิบัติได้จริง” โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ไม่ได้เน้น เพียงแค่การเรียนรู้เนื้อหาทางวิชาการเพื่อนำไปสอบ แต่เป็นการออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต การทำงาน และการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2567) ซึ่งหลักสูตรลักษณะนี้จัดอยู่ในกลุ่ม “**หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ (Standards-Based**

Curriculum)” ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อรับรองว่าผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับมีสมรรถนะหรือความสามารถที่จำเป็นตามที่กำหนดไว้ โดยให้ความสำคัญกับ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม มากกว่าเพียงแค่การสะสมความรู้ทางเนื้อหา ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของเวลาและเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567)

สำหรับหลักสูตรฐานสมรรถนะจะกำหนดมาตรฐานสมรรถนะขั้นต่ำ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญ คือ

1) สมรรถนะหลัก (Core Competencies) หมายถึง สมรรถนะที่สามารถพัฒนาได้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่ยึดติดกับเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่ง และเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น สมรรถนะการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง สมรรถนะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และสมรรถนะด้านทักษะชีวิต ฯลฯ สมรรถนะประเภทนี้มักเรียกว่า “Content-Free Competency” หรือ “สมรรถนะข้ามวิชา” เพราะสามารถบูรณาการได้ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ผู้เรียนควรมีในทุกบริบทการเรียนรู้ (แซมมณี ท', คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ, 2567)

2) สมรรถนะเฉพาะ (Specific Competencies) เป็นสมรรถนะที่มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละกลุ่มสาระวิชา ตัวอย่างเช่น ในวิชาภาษาไทย ผู้เรียนควรมีสมรรถนะด้านการใช้ภาษา การเขียนเรียงความ หรือการอ่านจับใจความ ส่วนในวิชาศิลปะ ผู้เรียนควรมีสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น วาดภาพ ประดิษฐ์ หรือออกแบบชิ้นงานศิลปะต่าง ๆ โดยสมรรถนะเฉพาะเหล่านี้พัฒนามาจากทักษะเมื่อได้รับการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ จึงสามารถนำไปใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น หลักสูตรฐานสมรรถนะมีแนวคิดหลักที่แตกต่างจากหลักสูตรแบบเดิมที่มุ่งเน้นการสอนเนื้อหา โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Learning) และการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง โดยยึดหลัก 4 ประการสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

1) Personalization ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง เป็นเจ้าของการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2) Well-being มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาพที่ดีทั้งในมิติทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยเน้นการเรียนรู้ที่สร้างสมดุลและรอบด้าน

3) Competency for Life and Society พัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างประโยชน์ต่อสังคม โดยไม่จำกัดอยู่เพียงแค่ห้องเรียน

4) Adaptability and Responsiveness พัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล และความก้าวหน้าทางวิทยาการที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

โดยสรุป หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการจัดการศึกษาไทย โดยปรับเปลี่ยนจากการเน้นความรู้แบบท่องจำ สู่การเรียนรู้เพื่อให้เกิดสมรรถนะที่สามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวันและโลกแห่งการทำงาน เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับตัว และการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์อย่างยั่งยืน

หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

จากแนวคิดของ “หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum)” ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสะท้อนถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาทุกแห่งควรพัฒนาหลักสูตรของตนให้เป็น “หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ” ซึ่งเป็นการนำแนวคิดฐานสมรรถนะมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) กระทรวงศึกษาธิการ ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนที่มีความพร้อมได้เริ่มต้นพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในลักษณะนำร่อง ซึ่งจากการติดตามและศึกษาพบว่า มีสถานศึกษาหลายแห่งที่สามารถพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม หนึ่งในตัวอย่างที่ชัดเจนคือ โรงเรียนบ้านตะโล๊ะหะลอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ซึ่งได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยยึดกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชนและลักษณะเฉพาะของผู้เรียนในพื้นที่ โดยกำหนด หลักการสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ (โรงเรียนบ้านตะโล๊ะหะลอ, 2567)

1) พัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าในตนเองและชุมชน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในตนเอง เคารพผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนบ้านตะโล๊ะหะลอ จังหวัดยะลา และความเป็นไทย

2) มุ่งเน้นการพัฒนารายบุคคลแบบองค์รวม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นองค์รวม (Holistic Development) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Life-long Learning)

3) เชื่อมโยงสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะ ในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานในอนาคต

4) ออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพหุปัญญา (Multiple Intelligences) และสอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะบุคคลของผู้เรียน

5) เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ใช้สื่อ สถานการณ์ร่วมสมัย และวิธีการสอนที่ยืดหยุ่นตามความสนใจและถนัดของผู้เรียน รวมถึงบริบทของโรงเรียนและชุมชน

6) ใช้การประเมินเพื่อพัฒนา มุ่งเน้นการประเมินตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) ที่สะท้อนสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ความเป็นธรรม เชื่อถือได้ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านตะโล๊ะหะลอ จะพบว่ามีสอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ดังนี้

1) กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างชัดเจน (Performance Outcomes) เพื่อให้สามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนสามารถ “ทำอะไรได้” เมื่อจบการศึกษา

2) กำหนดมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards) ที่ระบุชัดเจนถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการทำงาน

3) ใช้สมรรถนะเป็นกรอบการพัฒนาหลักสูตร ทั้งด้านเนื้อหา การวางแผนการเรียนรู้ และการประเมินผล ทำให้ทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษามีเป้าหมายร่วมกันและสอดคล้องกัน

4) มีเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจน (Performance Criteria) เพื่อใช้ในการวัดสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม และนำผลประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนาต่อไป

กล่าวโดยสรุป พบว่า หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะเป็นแนวทางที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของตนเอง พร้อมกับการรักษาแนวทางและคุณภาพตามมาตรฐานระดับชาติ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนตอบโจทย์ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้เรียนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีการวางแผนและจัดการ เพื่อสร้างหรือปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์การศึกษา โดยในปัจจุบันหลักสูตรที่เป็นจุดเน้นของการศึกษาไทย คือ “หลักสูตรฐานสมรรถนะ” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการสร้างสมรรถนะหรือทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดนี้แตกต่างจากหลักสูตรแบบดั้งเดิมที่มักเน้นเนื้อหาวิชาความรู้ มากกว่าการพัฒนาทักษะที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่จะทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จจะมีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2. ความพร้อมของครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะและต้องได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนแบบเน้นสมรรถนะซึ่งรวมถึงการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การใช้กรณีศึกษาหรือการสร้างสถานการณ์จำลอง นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีความรู้ใหม่ ๆ และสามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนได้

3. การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนตามบริบทของโรงเรียนและความหลากหลายของผู้เรียน เช่น หลักสูตรสามารถปรับให้เข้ากับความต้องการระหว่างบุคคลและบริบททางวัฒนธรรม โดยการกำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competencies) เช่น ทักษะการสื่อสาร การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานเป็นทีม และสมรรถนะเฉพาะทาง (Specific Competencies) ที่จำเป็นในสาขาวิชานั้น ๆ ควรกำหนดให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนมีเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน

4. การประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ ระบบการประเมินต้องเปลี่ยนจากการวัดผลความรู้เนื้อหาเพียงอย่างเดียว มาเน้นการประเมินสมรรถนะที่ผู้เรียนแสดงออก เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การทำงาน

ร่วมกับผู้อื่นหรือการนำเสนอผลงาน และใช้การประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากการปฏิบัติจริง (Authentic Assessment) การประเมินโดยการทำโครงการ (Project-Based Assessment) หรือการสังเกตพฤติกรรมในการทำงาน ช่วยให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาสมรรถนะที่แท้จริง

5. ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่เพียงพอ สถานศึกษาควรจัดเตรียมสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น ห้องปฏิบัติการ เทคโนโลยีการสอน หรือเครื่องมือฝึกทักษะต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

6. การสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ในสถานศึกษา เช่น การจัดสรรงบประมาณ การส่งเสริมการฝึกอบรมครู หรือการจัดหาทรัพยากรการเรียนการสอนที่จำเป็น

7. การติดตามและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยรวบรวมข้อมูลจากการประเมินผลการเรียนรู้และความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องปรับปรุงหลักสูตรต้องทำให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและแนวโน้มใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่ทันสมัยและสามารถใช้ประโยชน์ในอนาคตได้

โดยจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นและดำเนินการให้ครบถ้วน จะช่วยให้การจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและทำงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ

บทสรุป

แนวทางการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญจากระบบการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นเนื้อหาสาระ ไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะการพัฒนา “สมรรถนะ” ซึ่งเป็นผลลัพธ์ทางการศึกษาที่สามารถวัดได้จากการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในบริบทจริงอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนเห็นว่าการบูรณาการหลักสูตรในลักษณะนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย ทรัพยากร และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา.

- แฮมมณี, ท. (2022, กุมภาพันธ์ 13). ดาวน์โฮลด์เอกสารและรับชมย้อนหลังการประชุมชี้แจงหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.edusandbox.com/27feb-ceb-news/>
- แฮมมณี, ท. (2567). การออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แฮมมณี, ท. (2567). คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก https://www.skprivate.go.th/file_manager/view_pdf/?path=uploads/group/79935058b0424c9227ac6657678713e3.pdf&name=คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ.pdf
- ตั้งเจริญเสถียร, ว. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิยมทรัพย์, น. (2560). ความรู้พื้นฐานด้านการเรียนการสอน. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัฒนาผล, ม. (2567). แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- มหาชัย, ศ., & โฆษิตพิมานเวช, (2565). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 168–185.
- โรงเรียนบ้านตะโละหะลอ. (2567). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านตะโละหะลอ พุทธศักราช 2567. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://bantalohhalo.thai.ac/client-upload/bantalohhalo/uploads/files/หลักสูตรฐานสมรรถนะ.pdf>
- เวชญาลักษณ์, ณ. (2565). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). สสวท. เดินหน้าหลักสูตรฐานสมรรถนะ จัดประชุมวิพากษ์สาระการเรียนรู้ SMT ประถมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.ipst.ac.th/news/18590/competency-based-education.html>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: สพฐ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). ฐานคิดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หลักสูตรฐานสมรรถนะ). เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://cbethailand.com/ฐานคิดของหลักสูตรการศึ/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครูผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). กรอบแนวคิดและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). รายงานการศึกษากระบวนการและผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.).

- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- แสงสว่าง. (2552). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Neil, M. W. (1981). The Open University. UK: George Allen & Unwin.
- OECD. (2018). The future of education and skills: Education 2030 – The OECD learning compass. Retrieved from Organisation for Economic Co- operation and Development. : <https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- Oliva, P. F. (2009). Developing the curriculum. USA: Allyn & Bacon.
- Saylor, J. G., et al. (1974). Curriculum planning for better teaching and learning. Holt: Rinehart and Winston.
- Sowell, E. J. (1996). Curriculum: An integrative introduction. USA: Allyn & Bacon.
- Taba, H. (1962). Curriculum development: Theory and practice. New York: Harcourt, Brace & World.
- Trilling, B., et al. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. USA: Jossey-Bass.